

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta LiV@eduskunta.fi

VNS 6/2020 vp: Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle, Suomen kestävän kasvun ohjelma

Suomen kestävän kasvun ohjelmalla edistetään sekä nopeavaikutteista elpymistä että pitkällä aikavälillä välttämätöntä elinkeinoelämän rakenteiden ja julkisten palveluiden uudistumista. Ohjelman sisältämät uudistukset ja investoinnit vauhdittavat ilmastonmuutoksen torjuntaa, vahvistavat tuottavuutta ja talouden kasvupotentiaalia sekä nopeuttavat tarpeellisia rakennemuutoksia työllisyysasteen nostamiseksi sekä tuotannon ja kulutuksen saattamiseksi kestäväälle perustalle. Ohjelma vahvistaa sosiaalista ja alueellista eheyttä sekä yhteiskunnan toipumista koronaviruskriisin kielteisistä vaikutuksista

Ohjelman mukaan tarkoituksena on, että talouspoliittisen ministerivaliokunnan ohjaaman valmistelun perusteella Suomen kestävän kasvun ohjelmaan liittyvien investointi- ja kehityshankkeiden määrärahoja vuodelle 2021 käsiteltäisiin lisätalousarviomenettelyssä, jonka yhteydessä määrärahojen kohdentumista merkittävimpiin hankkeisiin tai hankkeita sisältäviin tukiohjelmiin täsmennettäisiin ja esitettäisiin eduskunnan hyväksyttäväksi tarvittavat määrärahat ja niiden käyttöperusteet.

Investointi- ja uudistuskokonaisuuksien toimeenpanoa valvotaan ja vaikuttavuutta seurataan erikseen muodostetussa valtiorahallinnon yhteisessä seurantarhymässä, jota johtaa valtiovarainministeriö.

Paikallisliikenneliiton lausunto Suomen kestävän kasvun ohjelmaan

Paikallisliikenneliitto kiittää mahdollisuudesta lausua ohjelmasta. Ohjelman tavoitteet ovat kannatettavia. Ohjelmassa kuvataan yleispiirteisesti tavoitteita sekä toimintaa ohjelman ja suunnitelman muodostamiseksi.

Ohjelmassa ei siis vielä hahmotu, mitä ohjelmaan tulee esimerkiksi liikenteen osalta konkreettisesti sisällymään. Varsinaisista toimista ja tavoitteita toteuttavista hankkeista tehdään **erillinen elpymis- ja palautumissuunnitelma**. Suunnitelmassa esitetään investointi- ja uudistuskohdeet, niiden kustannukset, ajoitus jne. Kiinnostavinta eri sidosryhmien kannalta onkin, mitkä hankkeet valikoidaan ohjelmaan ja päästäänkö hankekokonaisuuksien muodostumista läpinäkyvästi seuraamaan.

Joukkoliikenteen tulee olla keskeinen osa kestäviä liikennejärjestelmäratkaisuja. Yhdymme Suomen ohjelman näkemykseen siitä, **että erityisesti kaupunkiseuduilla ja kaupunkien välisessä liikenteessä liikkumista tulee ohjata ympäristön kannalta kestäviin muotoihin, kuten joukkoliikenteeseen, jaettuihin kyyteihin, kävelyyn ja pyöräilyyn, ja päästövähennystavoitteen saavuttamiseksi näiden ns. kestävien kulkutapojen osuutta tulee kasvattaa merkittävästi vuoteen 2030 mennessä.**

Eurooppalaisista 72 % asuu kaupunkialueilla ja arjen matkoista 80-90 % tehdään kaupunkialueilla. Sekä EU:n kestävän kasvun ohjelmassa että kansallisin toimin voidaan auttaa kaupunkeja liikenteen ilmasto- ja toimivuustavoitteiden saavuttamisessa. Investoinneilla kestäväan liikkumiseen on pitkän aikavälin vaikutuksia talouteen, työllisyyteen ja tasa-arvoisten liikkumismahdollisuuksien turvaamiseen.

On olennaista, miten kotimaiset suunnitelmat, kansallinen rahoitus ja elpymis- ja palautumisrahoituksella rahoitettavat kohteet yhdessä toteuttavat kestäväan kasvun ohjelman tavoitteita. Kuten ohjelman osiossa Yhdyskuntien ja liikenteen vähähiiliset ratkaisut kerrotaan, liikenteen päästöjen puolittamiseksi tarvittavat keskeiset kansalliset suunnitelmat ja linjaukset ovat vielä kesken. Näillä on tärkeä merkitys suomalaisen kestäväan liikennejärjestelmän kehitykseen.

Paikallisliikenneliiton näkemys on, että vaikuttaminen kestäväan liikennejärjestelmään, liikkumisvalintoihin ja kalustokehitykseen vaatii rahoituksella ja hinnoittelulla ohjaamista. Kansallisessa suunnittelussa on jo selvitetty, että muutokset ovat toteutettavissa sosiaalisesti kestävästi.

Paikallisliikenneliiton mielestä tulonhankkimiseen liittyvän liikkumisen verotuskohtelu tulee muuttaa kulkumuotoneutraaliksi. Kehitystä oikeaan suuntaan ohjaavan perustan luomisen jälkeen on mahdollista saavuttaa entistä tehokkaammin kestävien kulkumuotojen kasvua, ja saada parempaa vaikuttavuutta myös joukkoliikenteen kehittämistoimenpiteille ja toisaalta kestäviä kulkumuotoja edistävälle porkkanoille.

Apua kaupunkijoukkoliikenteen elpymiseen ja investointikyvykkyydestä huolehtimista

Koronapandemiaa edelsi erittäin hyvä kaupunkijoukkoliikennepalvelujen kysynnän kasvukehitys ja kaupunkien tavoitteet palveluiden kehittämiseen ja kysynnän kasvattamiseen ovat kunnianhimoisia.

Joukkoliikenne on toimialana ollut vahvasti mukana kaupunkiseutujen kestävässä palvelukehityksessä sekä toteuttamassa liikenteen hiilipäästöjen vähentämistä raideliikennettä käyttämällä ja bussien käyttövoimamuutoksina.

Kaupunkien omien suunnitelmien perusteella kaupunkiliikenteen busseista arviolta 98 % ajetaan puhtailla ajoneuvoilla vuonna 2030, josta sähköllä 43 %. Joukkoliikenne on ensimmäisten alojen joukossa toteuttamassa hiilineutraalia yhteiskuntaa. Myös pienemillä Paikallisliikenneliiton jäsenpaikkakunnilla on menossa kaluston käyttövoimamuutos kaupunkien omien ilmasto- ja hiilineutraaliustavoitteista ansiosta¹.

Koronakriisin aikana on pystytty pitämään käynnissä myös keskeisiä digitalisaatioon liittyviä kehittämishankkeita, mitkä ovat tärkeitä tulevaisuuden entistä helpommin käytettävissä olevien ja yhteenkytkeytyvien palvelujen kannalta.

Liikennepalveluja kaupunkiseuduilla on ylläpidetty hyvällä tasolla niitä tarvitseville koko kriisin ajan, vaikka esimerkiksi tällä hetkellä isojen kaupunkien palvelukysyntä on noin 40 % normaalia alempi. **Valtio on auttanut lipputuloolijäämästä selviytymisessä kansallisilla kahdella lisätalousarviopäätöksellä vuonna 2020.** Tällaisin yhteisin ponnistuksin voimme turvata liikennepalveluverkoston ylläpitämistä ja auttaa selviytymisessä koronaviruskriisin yli.

Esitämme kestävä kasvun ohjelmaan ja suunnitelmaan kestävien liikennepalvelujen kehitystä tukevia hankkeita.

Ehdotus kestävä kasvun ohjelman toimenpiteeksi:

Kaupunkien ja kaupunkiseutujen kestävien liikennehankkeiden kehittämisen tukeminen

Ehdotamme Suomen kestävä kasvun ohjelman rahoituksen käyttöä kaupunkiseutujen ja kaupunkien suunnitelmissa ja sopimuksissa ehdotetuille kestäville liikennejärjestelmähankkeille. Kaupungeilla on ohjelmissaan muun muassa kaupunkiraideratkaisuja, bussien runkoyhteyksiä sekä joukkoliikenteen nopeutus- ja sujuvoitustoimia sekä erilaisia jaettuja palveluja.

Investoinneilla kestävään liikkumiseen on pitkän aikavälin vaikutuksia toimivan talouden, työllisyyden ja tasa-arvoisten liikkumismahdollisuuksien takaamisessa. Erityisesti kaupunkiseuduilla ja kaupunkien välillä on mahdollisuuksia kestävien liikennepalvelujen kysynnän kasvattamiseen. Ympäristöministeriöllä ja Liikenne- ja viestintäministeriöllä on hyvä käsitys kaupunkiseutujen liikenneinvestointien rahoitustasosta ja -tarpeista kokonaisuutena.

Ehdotus kestävä kasvun ohjelman toimenpiteeksi:

Koko valtakunnan kattava, toimintavarma tietopalvelu liikenteen palveluista yhteiskunnan peruspalveluna valtion varoista ylläpidettynä

¹ [Joensuun paikallisliikenteeseen 13 sähköbussia vuonna 2022 - Uutiset - jojo.joensuu.fi](https://jojo.joensuu.fi)

Suomalaiset tarvitsevat tiedon saatavilla olevista palveluista. Epäyhtenäiset tietopalvelut ovat jatkuva ongelma ja tietopuutteista on ollut pysyvää haittaa liikenteen palvelujen kysynnälle usean vuoden ajan kautta Suomen.

Heikko kansallinen palvelunäkymä on todellinen liikennepalvelujen käytön pullonkaula ja este kattavan liikennepalveluverkoston kehittämiseksi edelleen. Hyviä tietopalveluja on olemassa, mutta koko Suomen liikennepalveluista ei synny yhtenäistä tietopalvelua markkinaehtoisesti, vaikka tiedon saatavuuden regulaatiota on lisätty.

Tiedon helpompi saatavuus auttaa mahdollisuuksissa valita kestävä kulkumuoto ja matkaketju myös pidemmille matkoille ja myös vähäväkisiltä ja -kysyntäisillä alueilla. Kattavan tietopalvelun ansiosta erikokoisten yritysten ja julkisten toimijoiden liikennepalveluista muodostuu liikennepalvelujen tarvitsijalle yhtenäinen näkymä ja käytettävä verkosto. Toimenpide lisää julkisten varojen käytön tehokkuutta. Liikenteen peruspalvelut toimijariippumattomasti olisivat nykyistä helpommin löydettävissä. Turvaamalla liikennetiedot kaikille vahvistetaan sosiaalista ja alueellista oikeudenmukaisuutta.

Kattava palvelunäkymä auttaa liikennepalvelujen suunnittelussa ja pitkäjänteisessä liikennejärjestelmänkehittämistyössä ja mahdollistaa keskeisten solmupisteiden tunnistamisen ja liityntäliikennepalvelujen paremman suunnittelun. Koko maan alueiden, paikkakuntien ja kaupunkien palveluiden on tosiasiallisesti mahdollisuus liittyä paremmin yhteen, ja erilaisia palveluyhdistelmiä on mahdollisuus kehittää.

Ajantasaisesta palvelujen saatavuustiedosta on hyötyä myös yhteiskunnan kriisitilanteissa. Tiedot yhteen kokoava palvelualue mahdollistaa myös markkinaehtoisten palvelujen kehittämisen kustannustehokkaammin.

Ehdotus kestävän kasvun ohjelman toimenpiteeksi:

Kansallinen ja EU-kehityksen huomioonottava tietomallien kehitystyö

EU:ssa ja kansallisesti on pyritty mahdollistamaan uusien liikennepalvelujen kehittäminen avoimen datan ja kansallisesti rajapintojen avaamisvelvoitteilla. Puuttuu kuitenkin yhteiset EU-tason tai kansalliset tietokuvaukset erilaisista liikennepalveluista kuten kutsuliikenteistä virtuaalipysäkkeineen tai yhteinen kieli kuvata monia muita jaettuja liikennepalveluja erilaisten tietopalvelujen tai myyntipalvelujen käyttöön. Tulisi rahoittaa kansallisen tason kehitystyötä uusien liikennepalvelujen tiedon jakamiseksi, jotta tietopalvelujen tuottaminen ja eri palvelujen yhdistäminen olisi mahdollista.

Ilman yhteistä kieltä ja tiedon esitystapaa ei liikennepalveluita pystytä helposti kokoamaan yhteen käyttäjien tai palvelukehittäjien tietoon. Ilman tätä kehitystyötä kansallisia tavoitteita liikennejärjestelmälle ja kansalaisten palvelujen kehittämiselle ei voida saavuttaa.

Minna Soininen, toiminnanjohtaja, Paikallisliikenneliitto puh. +358 50 4344514.

[Suomen Paikallisliikenneliitto ry - Paikallisliikenneliitto](#) on joukkoliikenteen järjestämisestä vastaavien kaupunkien ja kaupunkiseutujen viranomaisten joukkoliikenteen yhteistyö- ja edunvalvontajärjestö. Paikallisliikenneliiton jäseniä ovat Helsingin seudun liikenne (HSL), Hämeenlinnan, Joensuun, Jyväskylän, Kuopion, Lahden, Lappeenrannan, Oulun, Porin, Salon, Raaseporin sekä Tampereen, Meri-Lapin ja Turun joukkoliikenneyksiköt, jotka kaikki ovat kaupunkiseutujensa joukkoliikenteen toimivaltaisista viranomaisista. Yhteistyöjäseniämme ovat kahdeksan ELY-keskusta, HKL, TVV Lippu- ja maksujärjestelmäosakeyhtiö sekä Pääkaupunkiseudun Junakalusto Oy.

Paikallisliikenneliiton jäsenyhteisöjen järjestämässä joukkoliikenteessä kuljetettiin vuonna 2019 yhteensä yli 505 miljoonaa matkustajaa, joka on yli 80 % Suomen maa- ja joukkoliikenteen matkoista.